20 Οκτωβρίου 2022

Ἀθῶοι φονιάδες καὶ κακοῦργοι ἀναίσθητοι (Κόντογλου Φώτης)

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Θεολογία και Ζωή / Ορθόδοξη πίστη



Μαθαίνει κανένας τὰ κακουργήματα ποὺ γίνουνται σήμερα, κι ἀνατριχιάζει περισσότερο ἀπ' ἄλλη φορά, ἀπὸ τὴν ἀναισθησία, ἀπὸ τὴν ἀπάθεια, ἀπὸ τὴν πώρωση ποὺ ἔχουνε κεῖνοι ποὺ τὰ κάνουνε, σὰν νὰ εἶναι ἀληθινοὶ σατανάδες, καὶ σὰν νὰ εἶναι ὁ σκοτωμὸς ἡ φυσικὴ τροφὴ τῆς ψυχῆς τους.



Ἄλλη φορά οἱ φονιάδες σκοτώνανε, οἱ περισσότεροι, χωρὶς νὰ τὸ θέλουνε, μέσα στὴ ζάλη τους. Ἕνα σύννεφο ἀπὸ θυμὸ ἢ ἀπὸ ζήλεια ἢ ἀπὸ πνιγμένο δίκιο, θόλωνε τὰ μάτια τους γιὰ μία στιγμή. Μὰ ὕστερα σκόρπιζε αὐτὸ τὸ σύννεφο, τὰ μάτια τους καθαρίζανε, καὶ μετανιώνανε. Πολλὲς φορὲς κλαίγανε, θέλανε νὰ σκοτωθοῦνε, ντρεπόντανε τὸν κόσμο. Τώρα οἱ φονιάδες, κ' οἱ ἄλλοι ποὺ κάνουνε κακὲς πράξεις, εἶναι ὁλότελα μαυρόψυχοι, ξεροί, παγωμένοι, ἀναίσθητοι σατανάδες, βουβοὶ καὶ ψυχροὶ κακοῦργοι. Καὶ τί; Μικροὶ καὶ μεγάλοι, χωριάτες καὶ

σπουδαγμένοι! Ἕνα πράγμα φοβερό!

Αὐτὲς οἱ σκέψεις μὲ κάνανε νὰ θυμηθῶ κάποιους φονιάδες, ποὺ ἔζησα μαζί τους τὸν καιρὸ ποὺ ἤμουνα πολὺ νέος, καὶ ποὺ εἴχανε κάνει τὴν ἁμαρτία τοῦ σκοτωμοῦ μέσα στὴν ἄναψη τῆς ψυχῆς τους. Αὐτοὶ ἤτανε ζεστοὶ φονιάδες, νὰ ποῦμε, δὲν ἤτανε ψυχροί, σὰν τοὺς περισσότερους σημερινούς. Ἔνιωθες πὼς ἤτανε ἄνθρωποι σὰν κ' ἐσένα κι ὄχι φίδια κρύα, ὅπως εἶναι οἱ σημερινοὶ φονιάδες, χωρὶς καρδιά, ἐκτρώματα βουβά, παγωμένα, ὁλότελα ξένα γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Γι' αὐτό, ἐκείνους τοὺς παλιοὺς φονιάδες τοὺς λέγω ἀθώους φονιάδες, μπροστὰ στοὺς καινούργιους, ποὺ εἶναι, οἱ περισσότεροι, κακοῦργοι μέχρι κόκκαλο, σατανόψυχοι, ἀμετανόητοι.

Γιὰ τοὺς τέτοιους παραστρατημένους ἁμαρτωλούς, ποὺ ἄθελά τους πιάνονται στὰ δίχτυα τοῦ Σατανᾶ, ὁ Χριστὸς ἔδειχνε μεγάλη ἐπιείκεια, μεγάλη συμπόνια, ξεχωρίζοντάς τους ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ποὺ θεληματικὰ κάνουνε τὴν ἁμαρτία, καὶ ποὺ χαίρουνται σὰν τὴν κάνουνε. «Οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι» ἔλεγε, «προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ». «Οἱ τελῶνες κ' οἱ πόρνες πηγαίνουνε μπροστὰ ἀπό σᾶς στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ».

Γιὰ ὅποιον δὲν ἔχει στὸ νοῦ του αὐτὴ τὴν ἁμαρτωλὴ ἀθωότητα ποὺ εἶπα, εἶναι ἀκατανόητα αὐτὰ ποὺ λέγει γιὰ κάποιους ἁμαρτωλοὺς καὶ ὅσα αὐστηρὰ λέγει γι' ἄλλους ἁμαρτωλούς, πού μᾶς φαίνεται πὼς δὲν ἁμαρτήσανε τόσο βαριά, ὥστε νὰ τοὺς κατακρίνει τόσο αὐστηρὰ ὁ πράος καὶ ἀνεξίκακος Χριστός. Συγχωρᾶ τὸν τελώνη Ματθαῖο ποὺ φορολογοῦσε τὸν κόσμο καὶ τὸν κάνει μάλιστα καὶ μαθητή του, συγχωρᾶ τὸν Ζακχαῖο, τὴν πόρνη, τὸν Πέτρο ποὺ τὸν ἀρνήθηκε, τὸν Θωμὰ ποὺ δὲν τὸν πίστεψε, τέλος τὸν ληστὴ ποὺ σκότωνε τ' ἀδέρφια του καὶ ποὺ τὸν κάλεσε, αὐτὸν τὸν φονιά, νὰ μπεῖ πρῶτος στὸν Παράδεισο, πρὶν νὰ ἔμπουνε οἱ Ἀπόστολοι, οἱ Ἅγιοι κ' οἱ Μάρτυρες, πράγματα παράδοξα κι ἀνεξήγητα. Δὲν συγχώρεσε ὅμως τοὺς ὑποκριτὲς Φαρισαίους, τοὺς ματαιόδοξους πλούσιους, τὸν φονιὰ τὸν Ἡρώδη, ποὺ τὸν ὀνόμασε ἀλώπεκα, τοὺς ἄπιστους Γραμματεῖς, τοὺς πονηροὺς Σαδδουκαίους, τὸν προδότη Ἰούδα, ποὺ εἶχε ψυχὴ ὀποῦ ἤτανε χαλασμένη ἀδιόρθωτα ἀπὸ τὴ φιλαργυρία κι ἀπὸ τὸν φθόνο.

Ἐκεῖνο ποὺ ἔχει τὴ μεγαλύτερη σημασία γιὰ τὸν Χριστό, εἶναι η ἁπλότητα τῆς ψυχῆς, κι ὄχι ἡ ἄμεμπτος διαγωγὴ ἑνὸς ἀνθρώπου πονηροῦ, ὅπως ὁ Φαρισαῖος ποὺ προσευχότανε. Γι' αὐτὸ λέγει ὁ Κύριος: «Ἀμήν λέγω ὑμίν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Τὸ περίσσευμα τῆς καρδίας κοιτάζει ὁ Χριστός, ποὺ φανερώνει τὴν βαθύτερη οὐσία τοῦ κάθε ἀνθρώπου. Συγχωρᾶ τὶς ἁμαρτίες ποὺ κάθουνται ἀπάνω στὴν ψυχὴ, ὅπως ἡ σκουριὰ ἀπάνω στὸ σίδερο, καὶ ποὺ φεύγει με τὸ τρίψιμο, μὲ τὴ μετάνοια. Μὰ δὲν συγχωρᾶ τὴν ψυχὴ ποὺ τὴν ἔχει φάγει ἀπὸ τὸ θεμέλιό της ἡ ἁμαρτία, ποὺ εἶναι σκουριασμένη καὶ σαπισμένη ὁλότελα, καὶ καταστάθηκε ἀμετανόητη. «Δὲν

ὑπάρχει», λέγει ἕνας ἅγιος, «ἁμαρτία ἀσυγχώρητη, παρὰ μονάχα ἐκείνη ποὺ εἶναι ἀμετανόητη». Ὁ Χριστὸς ἀγαπᾶ τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἔχει καλὴ καρδιά, καὶ σιχαίνεται τὴ μοχθηρία.

Μία φορᾶ τὰ ‘φερε ἡ τύχη κ’ ἔζησα μ’ ἕναν φονιά, ἕναν ληστή. Βρισκόμουνα σ’ ἕνα ἔρημο μοναστήρι, μακριὰ ἀπὸ χωριὸ καὶ πολιτεία, καὶ γνωρίστηκα μαζί του, χωρὶς νὰ ξέρω πὼς ἦτανε ληστής. Ὕστερ’ ἀπὸ καιρὸ τὸ ἔμαθα. Δούλευα ἀντιγράφοντας τὶς τοιχογραφίες τῆς ἐκκλησίας, καὶ χρειάστηκα κιάλια, γιατί δὲν τὶς ἔβλεπα, ἐπειδὴς ἦτανε πολὺ ψηλά. Καὶ μοῦ ‘φερε κάτι κιάλια ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, κ’ ἔτσι πιάσαμε φιλία.

Τοῦ μιλοῦσα γιὰ τοὺς ἁγίους, ποὺ ἦτανε ζωγραφισμένοι, γιὰ ἱστορικὰ πράγματα, γιὰ τὰ ἅρματα ποὺ εἶχανε οἱ ἀρχαῖοι. Ἐκεῖνος μὲ ἄκουγε μὲ τόση προσοχή, μὲ τέτοιον πόθο, μὲ τόση ταπείνωση, μὲ τέτοια κατάνυξη, ποὺ δὲν μπορῶ νὰ τὴν παραστήσω. Σὰν μωρὸ παιδί, ὅπως λέγει ὁ Χριστός. Ἡ ἀθωότητά του ἦτανε ἀπίστευτη. Μαζί του ἔγινα κ’ ἐγὼ νήπιος, ξέχασα τί ἤξερα καὶ τί δὲν ἤξερα, ἔγινα ἄπλαστος, ὅπως γράφουνε οἱ παλαιοὶ ἀσκητάδες.

Μὲ τὸν καιρό, ἡ ἀγάπη του γιὰ μένα ἔγινε τόσο μεγάλη, ποὺ δὲν γίνεται περισσότερο. Κ’ ἡ δική μου σ’ αὐτόν. Προσπαθοῦσε νὰ μαντέψει τί θέλω, γιὰ νὰ τὸ φέρει, πρὶν τοῦ τὸ ζητήσω. Ἡ ἁπλότητα τῆς ψυχῆς του κ’ ἡ ἀθωότητά του ἦτανε ἀπίστευτη, μ’ ὅλο ποὺ ἦτανε πολὺ ἔξυπνος. Ἔκανε ὁλοένα τὸν σταυρό του στοὺς ἁγίους, καὶ μία φορᾶ τὸν βρῆκα δακρυσμένον καὶ γονατισμένον σὲ μία σκοτεινὴ γωνιὰ τῆς ἐκκλησιᾶς. Παρακολουθοῦσε δίχως μιλιά, μὲ μεγάλη προσοχή, τὴ δουλειά μου τὴν ὥρα ποὺ ζωγράφιζα. Δὲν πίστευε τὰ μάτια του, πὼς αὐτὰ γινόντανε μὲ τρεῖς τρίχες (τὰ πινέλα) καὶ μὲ λίγη μπογιά. Μὲ εἶχε γιὰ κάποιο πλάσμα ὑπεράνθρωπο.

«Μαστρο – Φώτη, τί ἄνθρωπος εἶσαι! Τέτοιον ἄνθρωπο δὲν τὸν πίστευα νὰ ὑπάρχει στὸν κόσμο! Σάμπως τί ξέρουμε κ’ ἐμεῖς οἱ βουνίσιοι; Τί ἀγροικᾶμε; Σὰν τὰ γιδερὰ εἴμαστε!»

Τοῦ μιλοῦσα γιὰ τοὺς πολεμιστάδες ἁγίους, γιὰ τὸν Ἄη – Γιώργη, γιὰ τὸν Ἄη – Δημήτρη, γιὰ τὸν Ἅγιο Μερκούριο, καὶ τοῦ ἐξηγοῦσα καὶ τ’ ἅρματά τους. Ἐκεῖνος ἄνοιγε τ’ ἀθῶα μάτια του καὶ δάκρυζε:

«Ζήσανε, κυρ – Φώτη, στὸν κόσμο τέτοιοι ἁγιασμένοι ἀνθρῶποι; Πῶς μᾶς σηκών’ ἡ γῆς ἐμᾶς, καὶ δὲν μᾶς καταπίνει; Τί καλὸ βλέπ’ ὁ Θεὸς ἀπό μᾶς; Ἐμεῖς οἱ φτωχοί, εἴμαστε κι ἁμαρτωλοί! Οἱ πλούσιοι δὲν κάνουνε ἁμαρτίες καὶ τσ’ ἀγαπᾶ ὁ Θεός!»

Μία μέρα θέλησα νὰ τὸν ζωγραφίσω. Ἅμα εἶδε πὼς δούλευα μὲ μολύβι, τὰ ‘χασε, γιατί νόμιζε πὼς μονάχα μὲ πινέλα γίνεται μία ζωγραφιά. Ἄνοιγε τὸ χέρι μου, ποὺ

βαστοῦσα τὸ μολύβι, γιὰ νὰ δεῖ ἂν κρατῶ μοναχὰ τὸ μολύβι ἢ ἔχω κανένα μηχάνημα, καμιὰ φωτογραφικὴ μηχανή. Ἀπόρησε ἀκόμα, σὰν εἶδε πὼς ζωγράφιζα κι ἀνθρώπους ζωντανούς, ἐπειδὴ νόμιζε πὼς ἡ ζωγραφικὴ ἤτανε μονάχα γιὰ ἁγίους.

Σὰν τελείωσα τὴ ζωγραφιά του καὶ τὴν εἶδε τελειωμένη, τρελάθηκε ἀπὸ τὴ χαρά του. Φιλοῦσε τὰ χέρια μου, καὶ χόρευε σὰν τὸν Παρασκευὰ τοῦ Ροβινσόνα. Τὴν ἔβλεπε σὰν ἕνα πράγμα μαγικό, δὲν πίστευε στὰ μάτια του: νὰ εἶναι ὁ ἴδιος κι ἀπαράλλαχτος! Πρὸ πάντων τοῦ ἔκαναν ἐντύπωση ἡ φουστανέλα μὲ τὶς πτυχές, οἱ κάλτσες του, τὰ τσαρούχια του. Τὸ χαρτὶ φοβότανε νὰ τὸ ἀγγίξει, καὶ τὸ τύλιξα ἐγὼ καὶ τοῦ τὸ ‘δωσα, νὰ τὸ στείλει στοὺς δικούς του. Σὰν ἔφυγα, ἔκλαιγε σὰν παιδί, κ’ ἤθελε νά ‘ρθει μαζί μου στὴν Ἀθήνα.

Σ’ ἕνα τέτοιο ταπεινωμένο πλάσμα εἶπε ὁ Χριστός, κρεμασμένος στὸν Σταυρό: «Ἀμὴν λέγω σοί, σήμερον μετ’ ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ».

Ἄλλη φορά, τὸν καιρὸ ποὺ ἤμουνα παλληκαρόπουλο, ἔζησα μ’ ἕναν ἄλλον φονιά, ἀπάνω σ’ ἕνα ρημόνησο, στὴ Μικρὰ Ἀσία. Ἦτανε ἕνας κοντόφαρδος ἄνθρωπος, περασμένος, ἴδιος κουρσάρος. Φοροῦσε μία κατσούλα ἀπὸ ἀστραχάν, ἔπινε πολύ, κ’ εἶχε κάνει μεγάλες παλληκαριὲς στὴ στεριὰ καὶ στὴ θάλασσα.

Ἦταν χειμώνας. Ὁ βοριὰς οὔρλιαζε ἀπ’ ὄξω, ἐρημιὰ παντοῦ. Ἡ θάλασσα βογγοῦσε, δὲν φαινότανε μήτε γλάρος πουθενά. Ἐμεῖς καθόμαστε στὸ τζάκι καὶ κουβεντιάζαμε. Ὁ κυρ – Παναγὴς ὁλοένα φουμάριζε, καὶ συχνὰ ἀναστέναζε. Μοῦ ξομολογιότανε τί εἶχε κανωμένα στὴ ζωή του.

Μ’ ὅλη τὴν ἀγάπη ποὺ εἶχε γιὰ μένα, ἐγὼ ὧρες – ὧρες τὸν φοβόμουνα, μήπως τὸν πιάσει τὸ δαιμόνιο καὶ μὲ μαχαιρώσει μ’ ἕνα μαχαίρι ποὺ εἶχε στὸ ζωνάρι του. Μὰ ὁ κακόμοιρος εἶχε γίνει πολὺ ἥμερος. Ἀφοῦ μοῦ βαστοῦσε καὶ ἴσο, ὅποτε ἔψελνα στὴν μικρὴ ἐκκλησιὰ ποὺ εἴχαμε καὶ ποὺ ἐρχόντανε κάτι ψαράδες καὶ τσομπάνηδες. Ἄκουγε μὲ προσοχή ὅ,τι τοῦ ἔλεγα γιὰ τὴ θρησκεία. Ἤθελε νὰ τοῦ ἐξηγῶ τὸ Εὐαγγέλιο καὶ «τ’ ἄλλα γράμματα τῆς ἐκκλησιᾶς». Διάβαζε τὸ Ψαλτήρι.

Σὰν ἔμπαινε στὴν ἐκκλησιά, ἔκανε πολλὲς φορὲς τὸν σταυρό του, κ’ ὕστερα πήγαινε κοντὰ στὸ τέμπλο, μπροστὰ στὴν Παναγία, ἀπίθωνε στὸ σκαλοπάτι τὸ καλπάκι τοῦ ἀστραχὰν ποὺ φοροῦσε καὶ γονάτιζε, ἔφερνε τὸ κεφάλι του καὶ τὸ χτυποῦσε στὸ μάρμαρο, μουρμουρίζοντας ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του:

«Ὁ Θεός, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ! Ἥμαρτον, Παναγία μου βασίλισσα!»

Σ’ αὐτὴ τὴ στάση καθότανε κάμποση ὥρα, ἀκίνητος, μουρμουρίζοντας:

«Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ!»

Πηγαίναμε μαζὶ κυνήγι. Κ’ ἐπειδὴς ἤτανε σημαδευτῆς στὸ τουφέκι ὅσο κανένας, γυρίζαμε φορτωμένοι λαγούς, ἀγριόπαπιες, κι ἄλλα πουλιά. Μία φορά μοῦ ἔφερε δυὸ κουτάβια ἀπὸ λύκο, κ’ ἤθελε νὰ τὰ θρέψουμε, νὰ τὰ ἔχουμε γιὰ μαντρόσκυλα. Τὰ λυπότανε, τὰ τάιζε, μὰ στὸ τέλος κοντέψανε νὰ τὸν φάνε, σὰν μεγαλώσανε λίγο, ἀλλὰ δὲν τὰ σκότωσε, παρὰ τ’ ἀμόλησε καὶ φύγανε. Καὶ γιὰ τὰ πουλιὰ ποὺ σκοτώναμε, ἔλεγε:

«Τί φταίξανε, μαθές, τοῦτα τὰ ἀθῶα καὶ τὰ σκοτώνουμε;»

Μία μέρα θυμᾶμαι πὼς ἔκανε ἕνα κρύο τάντανο, κι ὁ οὐρανὸς ἤτανε μαῦρος καὶ καθόμαστε στὴ φωτιά. Ὁ κυρ – Παναγὴς ἔπινε πόντς, δηλαδὴ βρασμένο ρούμι, ὅπως συνηθίζανε οἱ ναυτικοί, κ’ ἤθελε νὰ πίνω κ’ ἐγὼ μαζί του. Καθότανε, κατὰ τὰ συνηθισμένα του, συλλογισμένος καὶ βουβός, σφιχτοκουμπωμένος, ἔχοντας χωμένο τὸ ‘να χέρι του στὸ μανίκι τ’ ἀλλουνοῦ.

Ἄξαφνα γυρίζει καὶ μοῦ λέει:

«Δέ μοῦ λές, Φωτάκη, ἄραγες ὑπάρχει Κόλαση καὶ Παράδεισο;»

Ὕστερα ἀπὸ λίγο, ἀφοῦ σκέφτηκε κάμποσο, εἶπε σὰν ν’ ἀποκρινότανε στὸν ἑαυτό του, κουνώντας τὸ κεφάλι του:

«Ἐμ κάτι τὶς θὰ ὑπάρχει, ἀφοῦ εἶναι γραμμένο στὰ παλαιὰ βιβλία!»

Κι ἀπόμεινε πάλι σκεφτικός, ὥρα πολλή.

Σὲ μία φουρτούνα, ποὺ κοντέψαμε νὰ πνιγοῦμε, σὰν βγήκαμε ζωντανοὶ στὴ στεριά, ὁ κυρ – Παναγὴς ἔλεγε καὶ ξανάλεγε:

«Κοίταξε, κόντεψα νὰ σᾶς πάρω στὸ λαιμό μου μὲ τὰ κρίματα ποὺ ἔχω κανωμένα!»

Ἀντίκρυ στὸ νησί μας βρισκότανε ἕνα μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Νικολάου, κ’ ἤτανε ἡγούμενος ἕνας ἱερομόναχος Ναθαναήλ. Μία Κυριακὴ πρωί, εἴχαμε βγεῖ ἀπὸ τὴ Λειτουργία καὶ πίναμε καφὲ μὲ τὸν Παναγή. Καθότανε βουβός, φουμάριζε καὶ συχναναστέναζε, «ὠρυόμενος ἀπὸ στεναγμοῦ τῆς καρδίας του».

Γιὰ μία στιγμή, γυρίζει καὶ μοῦ λέγει:

«Δέ μου λές, κυρ – Φωτάκη, κεῖνος ὁ ληστὴς ποὺ γράφει τὸ Βαγγέλιο πὼς μετανόησε καὶ συγχωρέθηκε καὶ πῆγε στὴν Παράδεισο, πόσους εἶχε σκοτωμένους;»

Τοῦ ἀποκρίθηκα πὼς δὲν ἤξερα. Μοῦ λέγει:

«Δὲν εἶναι γραμμένο στὸ Βαγγέλιο πόσα φονικὰ ἔκανε;»

Τοῦ λέγω:

«Ὄχι, δὲν τὸ γράφει».

Κούνησε τὸ κεφάλι του, ἀναστέναξε καὶ σώπασε. Ὕστερ' ἀπὸ κάμποση ὥρα, μοῦ λέγει:

«Ἐγώ, Φωτάκη, φαίνεται πὼς δὲν ἔχω σωτηρία, ἔχασα τὴν ψυχή μου! Ἔκανα πολλὰ στὴ ζωή μου, λὲς καὶ μ' εἶχε καβάλα ὁ Ὀξ' ἀπὸ δῶ!... Ἄραγες ἐκεῖνος ὁ ληστής, ποὺ σταυρώθηκε μαζὶ μὲ τὸν Χριστὸ (κ' ἔκανε τὸν σταυρό του), ἔκανε ὅσα ἔκανα ἐγὼ ἢ πιὸ λιγότερα καὶ βρῆκε ἔλεγος ἀπὸ τὸν Χριστό; Γι' αὐτὸ σὲ ρώτηξα. Ἀλλά μοῦ λὲς πὼς στὸ Βαγγέλιο δὲν εἶναι γραμμένο πόσο αἷμα ἔχυσε, πόσους ἀνθρώπους σκότωσε... Χμ! Ἀλίμονο σὲ μένα!...»

Τὰ μάτια του δακρύσανε καὶ τὰ 'σφιγγε, χώνοντας τὸ 'να χέρι του μέσα στὸ μανίκι τ' ἀλλουνοῦ.

Ἀπόμεινε κάμποση ὥρα συλλογισμένος. Ὕστερα, γυρίζει καὶ μοῦ λέγει:

«Αὔριο, σὰν κόψει λίγο ἡ φουρτούνα, δὲ μπαίνουμε στὴ βάρκα, νὰ πᾶμε ἀντίκρυ, στὸν γούμενο τὸν Ναθαναήλ; Ἴσως ἔχει κανένα ἄλλο ἁγιωτικὸ βιβλίο, ποὺ νὰ γράφει πόσους ἀνθρώπους εἶχε σκοτωμένους ἐκεῖνος ὁ ληστὴς ποὺ πῆγε στὴν Παράδεισο, νὰ ξαλαφρώσει ἡ καρδιά μου!».

Πηγή: agiazoni.gr